

отрасли в целом по выделенным параметрам и факторам. Осреднение производится по каждой позиции анкет с помощью вычисления среднеарифметического значения баллов по всей выборке предприятий. Далее по каждой позиции анкет рассчитываются балльные распределения по предприятиям с тем, чтобы определить насколько оцениваются экспертами те или иные позиции.

Для второй (табл. 2) и третьей (табл. 3) анкет рассчитываются частоты встречаемости (повторяемости) мероприятий, предложенных респондентами, как по каждой позиции, так и для всех позиций в целом.

С использованием матричного многомерного анализа можно предложить универсальную процедуру обработки всех трех анкет (табл. 1 – 3). Для этого введем в рассмотрение матрицу балльной оценки различных параметров сыродельных предприятий (A_{ij}) размерности $m \times n$, где m – количество рассматриваемых параметров (инвестиционные барьеры, звенья технологического процесса, звенья основной и дополнительной ЦДС); n – количество сыродельных предприятий:

$$(A_{ij}) = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1m} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n-1,1} & a_{n-1,2} & \dots & a_{n-1,m} \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nm} \end{pmatrix}. \quad (1)$$

Здесь a_{ij} – экспертная оценка j -го параметра для i -го предприятия. Для табл. 1, 2 и 3 имеем соответственно $m = 10$, $m = 6$ и $m = 8$.

Проиллюстрируем использование матрицы (1) применительно к табл. 2. В ней i -я строка представляет собой распределение баллов экспертной оценки по всем инвестиционным барьерам для i -го предприятия, а j -й столбец – распределение баллов экспертной оценки j -го инвестиционного барьера также по всем предприятиям.

Суммарная балльная оценка j -го инвестиционного барьера для всех предприятий рассчитывается по формуле:

$$K_j = \sum_{i=1}^n a_{ij}, \quad (2)$$

суммарная балльная оценка всех инвестиционных барьеров для i -го предприятия представляет вид:

$$M_i = \sum_{j=1}^{10} a_{ij}. \quad (3)$$

Итак, формулы (2) и (3) позволяют ранжировать все инвестиционные барьеры и предприятия соответственно по их значимости для всей выборки предприятий и по суммарной значимости их инвестиционных барьеров. Заметим, что при таком ранжировании $\max\{M_i\} = M_k$ ($1 \leq k \leq n$) свидетельствует о том, что k -е предприятие оценивает инвестиционную привлекательность сыродельной отрасли как наилучшую.

Таким образом, оказывается возможным идентифицировать наиболее или же наименее значимые инвестиционные барьеры для всей сыродельной отрасли и сами предприятия по их оценке инвестиционной привлекательности сыродельной отрасли в целом. Такой подход может стать основой для планирования соответствующих организационно-управленческих и инновационно-технологических мероприятий.

Аналогично, для табл. 2 и 3 удастся идентифицировать наиболее сильные и слабые звенья технологического процесса производства твердого сыра, основной и дополнительной ЦДС сыродельного производства, а для слабых звеньев предложить наиболее адекватные организационно-управленческие и инновационно-технологические мероприятия. Таким же

способом могут анализироваться и результаты SWOT-анализа, если они представлены балльными оценками.

Литература: 1. Bean O. S., Russo M. I., Whiteley R. L. Benchmarking your R&D: results from IRI / CMS annual R&D survey for FY" 96 // Research – technology management. – Lancaster, 1988. – Vol. 41, №1. – P. 21 – 30. 2. Московкин В. Количественные индикаторы научной и инновационной деятельности (зарубежный опыт и его адаптация для отечественных условий) / В. Московкин, Л. Раковская-Самойлова, В. Пуртов // Бизнес-Информ. – 2002. – №11 – 12. – С. 52 – 65. 3. Industrial research institute's R&D trends forecast for 1998 // Research – technology management. – Lancaster, 1998. – Vol. 41, №1. – P. 16 – 20. 4. OECD Frascati Manual. Proposed Standard Practice for Surveys of Research and Experimental Development. – Paris, 1993. 5. OSLO Manual. The Measurement of Scientific and Technological Activities. Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data. OESD, European Commission, Eurostat. – 92 p. 6. Innovation Scoreboard 2001 // Innovation & Technology Transfer. Special Edition. – Brussels, 2001. – October. – 24 p. 7. Молочная промышленность Украины. – 2003: Отраслевой справочник. – К.: НПО "Лактол Инжиниринг", 2003. – 242 с. 8. Броншпак Г. К. Анализ библиографических описаний авторефератов диссертационных работ в области молочного подкомплекса АПК Украины // Бизнес-Информ. – 2005. – №3 – 4. – С. 71 – 73. 9. Шнейдер Л. Технология производства сыра // Продовольственный бизнес. – 2001. – №6 – 7. 10. Вардомский Л. Б., Матвеев В. А. Кластерный метод как инструмент обоснования развития проблемного региона / Л. Б. Вардомский, В. А. Матвеев / sopssecretary.narod.ru/Konferency/doclad_MP. 11. <http://www.kostanay.net/article.php?storyid=304> 12. Дегтярев А. Н. Стратегия управления предприятием / А. Н. Дегтярев, А. В. Тульников // Сыроделие и маслоделие. – 2003. – №3. – С. 8 – 9.

Стаття надійшла до редакції
14.09.2006 р.

УДК 336.22

**Карпова В. В.
Михасьова Н. В.**

ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА МАКРОРІВНІ

The article discusses problem aspects of terminological determination of tax policy on macroeconomic level. The tax policy in the system of economic policy is considered. The main purpose of the article is finding a place of tax policy in the system of economic policy and to define aspects of conceptions of economic policy, finance policy, fiscal policy and tax policy on macroeconomic level.

Формування державної податкової політики в умовах транзитивної економіки залежить від економічної політики, яку проводить уряд. Враховуючи, що питання оподаткування відіграють значну роль у суспільному житті країни, доцільним вважається детальніше проаналізувати теоретичні основи податкової політики на макрорівні та дослідити її взаємозв'язок з економічною політикою.

Дослідженням термінологічного визначення поняття податкової політики на макрорівні займалися багато вітчизняних [1 – 3] та зарубіжних науковців [4; 5], якими висловлено різнобічні підходи до його формулювання. Між тим вважається за доцільне визначити термін податкової політики на основі

категорійного зв'язку його з поняттям "економічна політика", що дозволить виявити місце та роль податкової політики в економічній політиці держави.

Таким чином, метою написання статті є визначення терміна "податкова політика" на макrorівні на основі категорійного зв'язку його з терміном "економічна політика" держави.

Оскільки поняття економічної політики держави є видовим стосовно терміна "політика", проблематику його визначення слід розглядати в розрізі трактування цих двох понять. У сучасній теорії існує велика кількість визначень терміна "політика", що пояснюється багатоаспектністю та різнобічністю цієї категорії. Зокрема, залежно від загальних дослідницьких підходів виділяють соціологічні, субстанціональні і науково сконструйовані визначення політики, при цьому, наприклад, соціологічні визначення поділяються на економічні, стратифікаційні (соціальні), правові, етичні (нормативні) тощо. Як слушно зауважують фахівці, розгляд усіх цих підходів становить трудомістке завдання і виходить за рамки даного дослідження, в якому має сенс зосередити увагу на найбільш розповсюджених підходах до визначення поняття "політика" з метою їх застосування при характеристиці терміна "економічна політика".

Аналіз виявив, що більшість фахівців розуміють під поняттям "політика" діяльність, стратегію, відносини, управління, систему або комплекс мір чи заходів, спрямованих на досягнення якихось цілей. Такі трактування можна вважати правомірними, оскільки вони обумовлені складністю цієї категорії, однак для визначення термінологічного апарату економічної політики найбільш доцільним вважається застосування характеристики терміна "політика" як образу дій кого-небудь, спрямованого на досягнення чого-небудь [6, с. 682].

Систематизація підходів до терміна "економічна політика" дозволила виділити основні критерії визначення даної категорії. Так, наприклад, автори [7 – 9] розуміють під економічною політикою перш за все сукупність або систему заходів, які впливають на економічні процеси. Автори [10] розглядають економічну політику як систему цілей та як комплекс рішень, при цьому не враховується, що дана категорія передбачає також формування методів впливу на економіку та інші сфери суспільного життя країни. В іншому підході [11] економічна політика розглядається як симбіоз двох складових: діяльності, що регулює економічну систему та науки, яка розробляє конкретні варіанти соціально-економічного розвитку. При відмінності в формулюванні визначення цього терміна більшість підходів відповідають один одному в тому, що пов'язують економічну політику з впливом на економіку країни та економічним зростанням.

Аналіз підходів вчених до визначення поняття "фінансова політика" дозволив розділити їх умовно на групи. Так, у підходах першої групи фінансова політика розглядається як складова частина економічної політики. При цьому С. О. Мисак [8] вважає, що фінансова політика необхідна лише для мобілізації та використання фінансів. В. В. Шокун та Л. П. Пилипенко [12] розглядають поняття "фінансова політика" як управління та використання фінансів, що розширює сферу дії фінансової політики порівняно з першим підходом. Інша група авторів визначає поняття "фінансова політика" як комплекс або систему заходів. Таким чином можна узагальнити, що фінансова політика покликана не тільки акумулювати фінансові ресурси на потреби держави, але й забезпечити раціональне та ефективне управління цими ресурсами.

Систематизація підходів до визначення фінансової (бюджетно-податкової) політики показала, що в більшості випадків представлені підходи мають однакові змістовні характеристики, які в цілому полягають у тому, що фінансова політика є складовою частиною фінансової політики та впливає на економіку.

Аналіз підходів до визначення поняття податкової політики на макrorівні дозволяє виявити основні особливості тлумачення даної категорії, яку науковці визначають по-різному: як політику держави у сфері оподаткування [13], як діяльність з формування фінансової бази, необхідної для виконання державою своїх функцій [3; 4], як сукупність мір та сукупність заходів [14; 15], як систему заходів [16; 17], систему відносин [18], інструмент політики [19], сукупність рішень [20], узгодження інтересів [21] тощо. Таким чином, можна зазначити, що в більшості підходів до визначення категорії "податкова політика" на макrorівні переважає фінансовий напрямок її розуміння, тобто розгляд даного поняття як джерела накопичення доходів держави.

На підставі проведеного аналізу підходів вчених до визначення понять "політика", "економічна політика", "фінансова політика", "фінансова політика" та "податкова політика" пропонується власне визначення зазначених термінів, та завдяки цьому визначається місце податкової політики в складі економічної політики держави (рисунок).

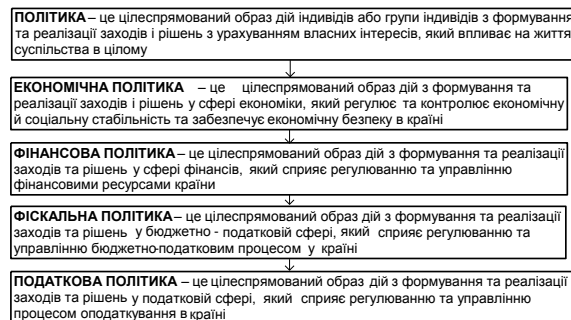

Рис. Місце податкової політики в економічній політиці держави

Таким чином, у даній статті на основі категорійного взаємозв'язку термінів було наведено авторське визначення понять "економічна політика", "фінансова політика", "фінансова політика" та "податкова політика", що дозволило простежити місце та роль податкової політики на макrorівні в системі економічної політики держави. На основі результатів роботи можливо виявити цілі та принципи податкової політики на макrorівні, що буде виступати напрямком подальших досліджень.

Література: 1. Забарная Э. Н. Современная экономическая политика / Э. Н. Забарная, С. К. Харичков. – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2003. – 336 с. 2. Иванов Ю. Б. Современные проблемы налоговой политики: Учебное пособие / Ю. Б. Иванов, А. Н. Тищенко. – Харьков: ИД "ИНЖЭК", 2006. – 328 с. 3. Крисоватий А. І. Податкова система: Навч. посіб. / А. І. Крисоватий, О. М. Десятник. – Тернопіль: Арт-бланш, 2004. – 331 с. 4. Мамкина Н. Н. Приоритеты региональной налоговой политики в условиях реформирования российской налоговой системы. Автореф. дис. ... канд. экон. наук. – Н. Новгород: Изд. "Нижегород", 2005. – 20 с. 5. Сажина М. А. Научные основы экономической политики государства: Учебное пособие. – М.: Изд. "НОРМА" (Издательская группа НОРМА-ИНФРА-М), 2001. – 224 с. 6. Большой толковый словарь русского языка / Под ред. к. ф. н. С. А. Кузнецова (Российская Академия наук. Институт лингвистических исследований). – СПб.: Норинт, 2001. – 1536 с. 7. Аведян Л. И. Экономика. Навч. посібник. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2005. – 220 с. 8. Мисак С. О. Фінансова політика. – К.: Вища школа, 2002. – 140 с. 9. Бандур С. І. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика. – К.: РВПС України НАН України – ТОВ "ПРИНТ ЕКСПРЕС", 2002. – 250 с. 10. Климко Г. Н. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Навч. посібник / Г. Н. Климко, В. П. Несторенко, Л. О. Каніщенко. – К.: Вища школа, Знання, 1997. – 743 с. 11. Лісовська О. Л. Економічна політика та економічна безпека України: Навч. посібник. – К.: Вид. НА СБ України, 2003. – 183 с. 12. Шокун В. В. Про вдосконалення фінансової системи України / В. В. Шокун, Л. П. Пилипенко // Фінанси України. – 1997. – №6. – С. 18. 13. Куценко Т. Ф. Бюджетно-податкова політика: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 254 с. 14. Кучеров И. И. Налоговое право зарубежных стран: Курс лекций. – М.: АО "Центр ЮрИнфоР", 2003. – 374 с. 15. Алисов С. И. Контроль реализации налоговой политики. Дис. ... канд. экон. наук. – Орел, 2004. – 160 с. 16. Тютюникова Е. С. Формирование налоговой политики предприятия в современных условиях хозяйствования. Дис. ... канд. экон. наук. – М., 2003. – 150 с. 17. Хисматулина Н. Р. Налоговая политика как фактор формирования среднего класса в регионе. Дис. ... канд. экон. наук. – Казань, 2002. – 214 с. 18. Литвиненко Я. В. Податкова політика: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. – 224 с. 19. Орешин В. П. Государственное регулирование национальной экономики (в вопросах и ответах): Учебн. посіб. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 124 с. 20. Юткина Т. Ф. Налоги и налогообложение: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 576 с. 21. Кештов М. М. Ресурсы и инструменты региональной налоговой политики. Дис. ... канд. экон. наук. – Краснодар, 2003. – 190 с.

Стаття надійшла до редакції
6.10.2006 р.